

Rapport

Ringvirkningsanalyse av havbruksnæringa i Vest-Finnmark

Prosjekteier:
Vest-Finnmark Regionråd

Prosjektleder:
Noodt & Reiding AS
Edmund Jr. Mikkelsen

Dato:
4. april 2019

Innhold

Sammendrag.....	5
1. Innledning.....	7
1.1. Bakgrunn for analysen.....	7
1.2. Temaområder	7
1.3. Metode – Avgrensning og datainnsamling.....	7
2. Vest-Finnmark – Befolkning og sysselsetting kommunenivå.....	9
2.1. Befolkning og befolkningsutvikling.....	9
2.2. Sysselsetting	9
3. Havbruksnæringa i Finnmark	12
3.1. Verdikjeden.....	12
3.2. Produksjonsvolum og verdi	13
3.3. Oppdrettstillatelser fordelt på type virksomhet	15
3.4. Kommunevis fordeling av oppdrettstillatelser og lokaliteter.....	17
3.5. Lokalitetsstørrelser – Produksjonspotensialet per lokalitet.....	18
4. Sysselsetting i havbruksnæringa i Vest-Finnmark.....	21
4.1. Sysselsetting i havbrukssektoren.....	21
4.2. Sysselsetting i havbruksnæringa i Vest-Finnmark	21
4.3. Andel pendling i havbrukssektoren	22
4.4. Skatteinntekter	22
4.5. Innbetalinger fra Havbruksfondet	24
5. Havbruksnæringas innkjøp nasjonalt og regionalt/lokalt	26
5.1. Utvalg og datamateriale	26
5.2. Innkjøp totalt	26
5.3. Innkjøp fra leverandører i Finnmark.....	27

5.4.	Innkjøp fra leverandører i Vest-Finnmark	28
5.5.	Innkjøp fordelt på geografi	29
5.3.1.	Vest-Finnmark.....	29
5.3.2.	Alta.....	30
5.3.3.	Hammerfest	31
5.3.4.	Kvalsund.....	32
5.3.5.	Loppa	32
5.3.6.	Nordkapp	33
5.3.7.	Måsøy	34
5.3.8.	Hasvik.....	34
5.6.	Andre bidrag – sponing etc.	35
5.7.	Utdanning og kompetanse	35
5.8.	Investeringer i oppdrettslokaliteter	35
6.	Sysselsetting i leverandørindustrien	37
7.	Oppsummering og sentrale utviklingstrekk i havbruksnæringa – påvirkning på lokale ringvirkninger.....	38
7.1.	Oppsummering	38
7.2.	Sentrale utviklingstrekk – påvirkning på lokale ringvirkninger.....	39
8.	Referanser	41

Sammendrag

Bilde 1 Verdens største fôrflåte levert i 2016 til NRS Farming AS, region Finnmark (Kilde: Namdalsavisa)

Vi har i denne rapporten som er utført på oppdrag for Vest-Finnmark Regionråd synliggjort at havbruksnæringa i regionen gir til dels betydelige ringvirkninger i form av sysselsetting på primæraktiviteter som matfisk, slakteri og settefisk, samt på avledet virksomhet som skapes hos leverandører gjennom selskapenes kjøp av varer og tjenester. Analysen er bygd på data for året 2017 fra de tre havbruksselskapene som kontrollerer samtlige tillatelser for matfiskproduksjon i regionen;

- Cermaq, region Finnmark
- Grieg Seafood Finnmark
- NRS Farming, region Finnmark

Selskapene foretok totale innkjøp av varer og tjenester på rundt 3,1 milliarder kroner i 2017 fra leverandører over hele landet. Den desidert største kategorien er innkjøp av fôr på 1,3 milliarder kroner, tilsvarende 42% av innkjøpene. Produksjonen av fôr er konsentrert til noen få fabrikker nasjonalt, og lokaliseringa av disse får stor innvirkning på lokale/regionale ringvirkninger. Fôrselskapene som leverer til aktørene i Finnmark er Ewos AS, Ballstad i Troms (957 mill NOK), Biomar AS, Myre i Nordland (196 mill NOK) og Skretting AS, Stokmarknes i Nordland (173 mill NOK). I Finnmark produserer selskapet Polarfeed Øksfjord fôr på sin fabrikk i Loppa kommune, men selskapet har foreløpig ikke lyktes i å komme inn som leverandør til havbruksselskapene i Vest-Finnmark.

Innkjøp av varer og tjenester fra leverandører i Finnmark var på om lag kr. 530 millioner som tilsvarte 17% av de totale innkjøpene. Holder vi fôr utenfor, utgjorde innkjøpene fra Finnmark rundt 30%. De største innkjøpskategoriene var produksjon av plastemballasje, finans og forsikring, varehandel og bilverksteder, slakteri, elektro, tauverk -og nettproduksjon, brønnbåt samt reparasjon og vedlikehold av skip og båter.

Innkjøp fra leverandører i de 7 oppdrettskommunene i Vest-Finnmark var på om lag kr. 483 millioner. Geografisk fordelte innkjøpene seg med Alta kommune som størst med kr. 313 millioner (65% andel) etterfulgt av Hammerfest med 125 millioner (25% andel). Omlag kr. 46 millioner kom fra leverandører lokalisert i de andre 5 kommunene (10% andel).

Havbruksnæringa i Vest-Finnmark er svært konsentrert gjennom at nesten samtlige oppdrettstillatelser er kontrollert av tre store selskaper. I tillegg er en fjerde gigant, Salmar Nord AS i ferd med å etablere seg i regionen. Selv om dette i utgangspunktet kan være utfordrende for mindre lokale leverandører, ser vi at de store selskapene er opptatt av å prioritere innkjøp fra leverandører som er lokalisert i regionen eller i kommunen der aktivitetene foregår. Dette gir åpenbart muligheter for også mindre leverandører hvis de kan levere i forhold til kundekrav.

Den positive viljen som er hos havbruksselskapene for å foreta innkjøp lokalt og regionalt bør leverandørene i regionen utnytte gjennom samarbeid og/eller oppkjøp/fusjon for å kunne levere både bredde og volum, samt teknologisk nivå på varer og tjenester. På større investeringer som i fôrflåter og oppdrettsbåter, kan en mulighet for lokale leverandører være å komme inn på levering/installasjon av utstyr og innredning. Vi har eksempler på at selskaper innenfor bygge bransjen har utført ombygginger/utvidelser av bygningsdelen på fôrflåter. På bygging av fiskefartøyer er det ikke uvanlig at reder bruker lokale leverandører på utrustning av fartøyet på områder som skipselektronikk, hydraulikk/vinsjer, innredning mv.

Innovasjonsgraden og takten er svært høy i havbruksnæringa. Dette sammen med størrelsen og veksten, og at primæroppgavene i hovedsak er desentralisert, gir muligheter for lokale/regionale leverandører og gründere som ønsker å etablere en posisjon som foretrukket leverandør. For vertskommunene vil fokus på tilrettelegging for etablering av leverandørnæring stå sentralt, og skape attraktive lokalsamfunn som bidrar til minst mulig innpendling i samarbeid med havbruksselskapene og øvrig næringsliv, FoU og virkemiddelapparat.

1. Innledning

1.1. Bakgrunn for analysen

Denne rapporten er utarbeidet på oppdrag for Alta kommune og Vest-Finnmark Regionråd som ønsker en kartlegging av havbruksnæringas ringvirkninger for kommunene i regionen.

Oppdraget er utført i samarbeid med oppdrettselskapene i regionen og hvor teamet har bestått av følgende medlemmer:

- Jana Hekkelstrand, controller Cermaq, region Finnmark
- Jessica Lien Johnsen, controller Grieg Seafood Finnmark
- Ingrid Rønning, controller NRS Farming AS
- Kurt Johnsen, senior bedriftsrådgiver Noodt & Reiding AS
- Edmund Jr. Mikkelsen, senior bedriftsrådgiver Noodt & Reiding AS

Noodt & Reiding har foretatt databearbeidingen er også eneansvarlig for de data og konklusjoner som framstilles i rapporten.

1.2. Temaområder

I rapporten belyses følgende temaområder:

- Antall direkte sysselsatte i havbruksnæringa
- Antall sysselsatte i lokale leverandørbedrifter/underleverandører
- Omsetning i oppdrettselskapene i 2017
- Samlede lokale tjenestekjøp
- Forventet utvikling av lokale tjenestekjøp vs. sentrale innkjøpsavtaler
- Andre ringvirkninger i form av sponing av idrett mv., utdanningstilbud, kunnskapsinnhenting mv.

1.3. Metode – Avgrensning og datainnsamling

Analysen er avgrenset til ringvirkninger som skapes av primæraktivitetene til de tre havbruksselskapene som har oppdrettsproduksjon i kommunene i Vest-Finnmark gjeldende for 2017. Primæraktivitetene skaper ringvirkninger både i den enkelte kommune,

i regionen og utenfor regionen i form av direkte sysselsatte, investeringer, samt i form av innkjøp av varer og tjenester innenfor en rekke ulike kategorier som fôr, transport, vedlikehold og reparasjoner

mv. I analysen har vi prøvd å identifisere ringvirkningene som skapes på de ulike geografiske nivåene for å få et estimat på hvor stor del av ringvirkningene som skapes i Vest-Finnmark. Selskapene er i stor grad fullintegrert med produksjon av smolt, matfisk og slakteritjenester, samt har egne salg-/eksportavdelinger. Grieg Seafood Finnmark har eksempelvis både slakteri og smoltanlegg i Finnmark som inngår som internttransaksjoner i selskapets virksomhet, og disse aktivitetene vil derfor ikke fremkomme som innkjøp av varer og tjenester. Det samme gjelder for Cermaq som har eget slakteri i Finnmark. I tillegg vil heller ikke internkjøp av smolt, slakteritjenester mv. fra anlegg som ligger utenfor fylket, som er en del av selskapenes virksomheter, fremgå av selskapenes innkjøp av varer og tjenester.

Hovedkilden for data på innkjøp og sysselsetting, samt andre ringvirkninger kommer fra følgende tre selskaper som kontrollerer oppdrettsproduksjonen i Vest-Finnmark:

- Cermaq, region Finnmark
- Grieg Seafood Finnmark
- NRS Farming, region Finnmark

Primærdataene fra disse har vært helt avgjørende for å kunne utarbeide denne rapporten. I tillegg til dette har vi brukt sekundærdata fra offentlige registre som bl.a. SSB og Fiskeridirektoratet.

2. Vest-Finnmark – Befolkning og sysselsetting kommunenivå

2.1. Befolkning og befolkningsutvikling

Finnmark fylke hadde per 1. januar 2018 en befolkning på 76 167 innbyggere fordelt på 19 kommuner. Fra 1. januar 2000 har befolkningen økt med 2 108 innbyggere tilsvarende 2,85%. De tre største kommunene Alta, Hammerfest og Sør-Varanger hadde samlet 41 339 innbyggere ved utgangen av 2017 som representerte om lag 55% av fylkets befolkning. Ved inngangen til år 2000 var andelen på 48%.

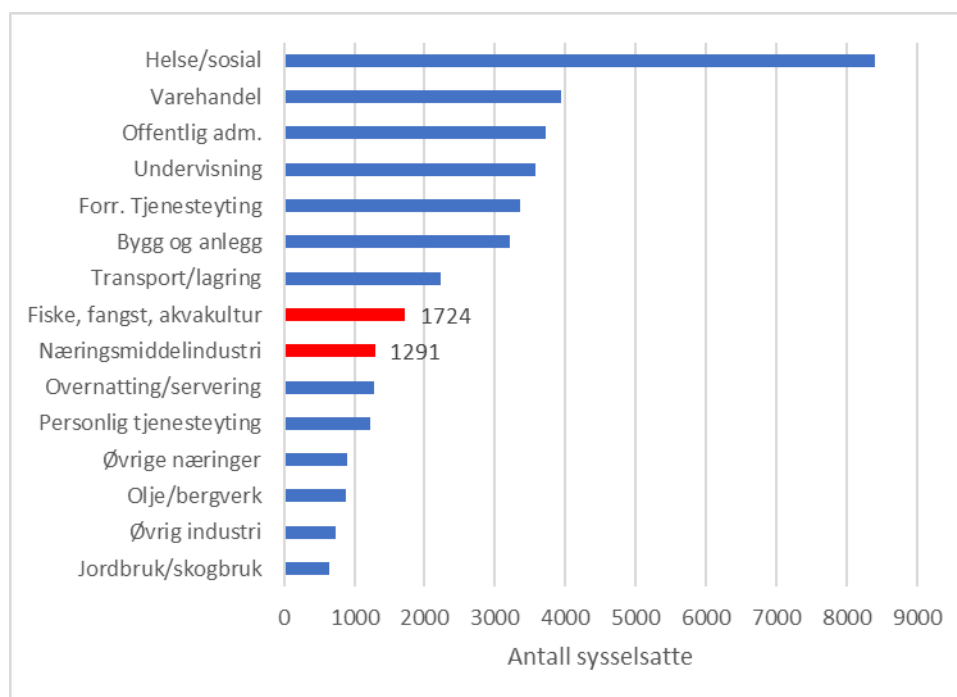
I Vest-Finnmark hadde de 7 kommunene, som denne analysen omfatter, en samlet befolkningsvekst på 3 852 innbyggere fra 2000 til 2018, tilsvarende 11%. Her er det imidlertid kun Alta og Hammerfest som har vekst, mens de andre kommunene har opplevd en til dels betydelig befolkningsnedgang som vist i tabellen under.

Tabell 1 Befolkning og befolkningsutvikling i Vest-Finnmark, 2000-2018 (Kilde: SSB)

	Befolkning per 1.1.		Endring 2000-2018	
	2000	2018	Antall	%-vis
Alta	16 837	20 635	3 798	23 %
Hammerfest	9 213	10 533	1 320	14 %
Nordkapp	3 517	3 239	- 278	-8 %
Måsøy	1 477	1 231	- 246	-17 %
Kvalsund	1 106	1 027	- 79	-7 %
Hasvik	1 200	1 022	- 178	-15 %
Loppa	1 426	941	- 485	-34 %
Sum	36 776	40 646	3 852	11 %

2.2. Sysselsetting

Totalt antall sysselsatte i Finnmark utgjorde i 2017 37 143 personer. Av dette var om lag 2 875 personer ansatt i sjømatnæringa som inkluderer ansatte i både fiskeri og havbruk, samt fiskeindustri. Helse- og sosialsektoren er størst med om lag 8 400 ansatte fulgt av varehandel med 4 000 ansatte og offentlig administrasjon med 3 700 ansatte slik det fremgår av figuren under. Fordelingen mellom offentlig og privat sektor var på henholdsvis 42% og 58%.

Figur 1 Sysselsetting i Finnmark etter næringskategorier, 2017 (Kilde: Kommuneprofilen SSB)

I kommunene i Vest-Finnmark var totalt antall sysselsatte på om lag 19 430 personer. Sammenlignet med 2000 var det en vekst i sysselsettingen på 2 850 personer, tilsvarende 17%. Som for befolkningsutviklingen var veksten drevet frem av kommunene Alta og Hammerfest, mens hos de øvrige kommunene har det vært en til dels betydelig nedgang i antall sysselsatte. Befolkningsnedgangen kan i stor grad forklares med et sterkt fallende arbeidsmarked over tid i disse kommunene.

I tabellen under har vi synliggjort forholdet mellom sysselsatte med bosted i kommunene og sysselsatte med arbeidssted i kommunene, og graden av inn- og utpendling i de enkelte kommunene. Positiv pendlingsbalanse, som er tilfellet for Alta og Hammerfest i 2017, uttrykker et arbeidsmarked som ikke klarer å dekke behovet gjennom sysselsatte som har bosted i kommunen. Motsatt vil det være for kommunene med negativ pendlingsbalanse, der det lokale arbeidsmarkedet ikke er tilstrekkelig stort og/eller relevant kompetansemessig for alle sysselsatte med bosted i kommunene.

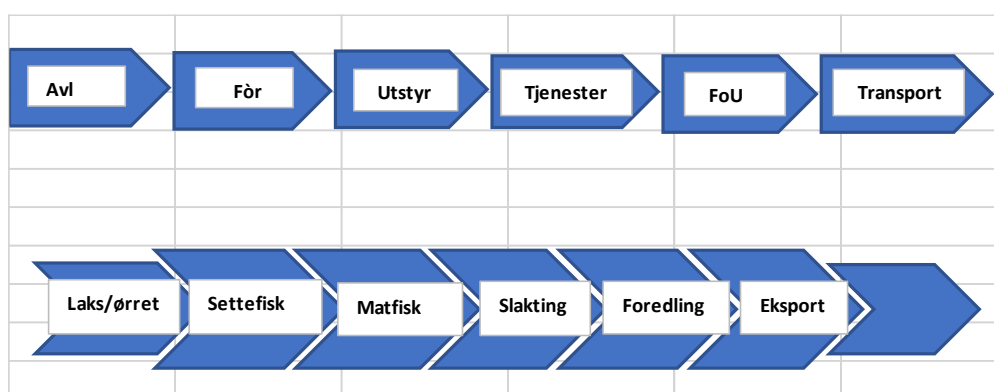
Tabell 2 Sysselsatte etter arbeidssted og bosted – pendling (Kilde: Kommuneprofilen SSB)

	Sysselsatte med bosted i kommunen		Pendling ut av kommunen		Pendling inn til kommunen		Sysselsatte med arbeidssted i kommunen		Pendlingsbalanse (innpendling minus utpendling)	
	2000	2017	2000	2017	2000	2017	2000	2017	2000	2017
Alta	8 239	10 305	1013	917	691	1065	7 917	10 453	-322	148
Hammerfest	4 799	5 572	500	491	388	768	4 687	5 849	-112	277
Nordkapp	1 769	1 588	187	192	166	105	1 748	1 501	-21	-87
Måsøy	754	550	130	91	47	26	671	485	-83	-65
Kvalsund	494	451	174	201	120	121	440	371	-54	-80
Hasvik	564	450	82	64	18	20	500	406	-64	-44
Loppa	659	417	102	98	54	43	611	362	-48	-55

3. Havbruksnæringa i Finnmark

3.1. Verdikjeden

Figuren under illustrerer på generell basis verdikjeden til havbruksnæringa. De øverste boksene viser hvilke varer og tjenester som inngår i verdikjeden (avledet virksomhet), mens boksene nederst viser hvilke typer aktiviteter som inngår i oppdrettsproduksjonen av laks og ørret (primæraktiviteter).

Figur 2 Verdikjeden for havbruksnæringa (Kilde: Nofima)

Knytter vi dette til havbruksnæringa i Finnmark, så inngår alle verdikjedeelementene i figuren i mindre eller større grad utenom avl og eksport som er konsentrert til noen få steder i Norge. Havbruksselskapene har integrert eksportfunksjonen, og er i stor grad lokalisert til hovedkontorene.

Fôr er den største innsatsfaktoren i oppdrett av laks og ørret, og her er produksjonen konsentrert til noen få fabrikker i Norge. De tre dominerende aktørene i Norge er Ewos, Biomar og Skretting. Ingen av disse har fabrikker i Finnmark. Lokaliseringen av disse får således betydning for hvor store ringvirkninger som oppdrettsproduksjonen genererer lokalt og regionalt som vi skal komme tilbake til. I Finnmark er det en produsent av fôr. Det er selskapet Polarfeed Øksfjord AS. Fabrikken er lokalisert i Finnmark, men selger nesten utelukkende til kunder utenom fylket. Dette skyldes ifølge selskapet at de ikke har klart å komme inn på sentrale leveringsavtaler som havbruksselskapene i Finnmark omfattes av.

På produksjon av utstyr ser vi også at dette i stor grad skjer utenfor fylket. Spesielt gjelder dette anleggsmidler som fôrflåter og oppdrettsbåter, merder, samt på avanserte maskiner og utstyr som inngår i alle primæraktivitetene.

Primæraktivitetene til havbruksnæringa i Vest-Finnmark, som er et av fokusområdene i analysen, er synliggjort i tabellen under. For oversiktens skyld har vi også tatt med kommunene i Øst-Finnmark hvor havbruksnæringa er representert.

Tabell 3 Primæraktiviteter i havbruksnæringa i Finnmark (Kilde: Fiskeridirektoratet, Noodt & Reiding AS)

Kommuner	Antall enheter			
	Settefisk	Matfisk-lokaliteter	Slakting foredling	Adm. regionkontor
Alta		21	1	3
Hammerfest		9	1	
Kvalsund		8		
Loppa		10	1	
Nordkapp		6		
Måsøy	1	6		
Hasvik	1	3		
Lebesby	2	5		
Båtsfjord	1	1		
Sør-Varanger		5		
Nesseby	1	3		
Sum	6	77	3	3

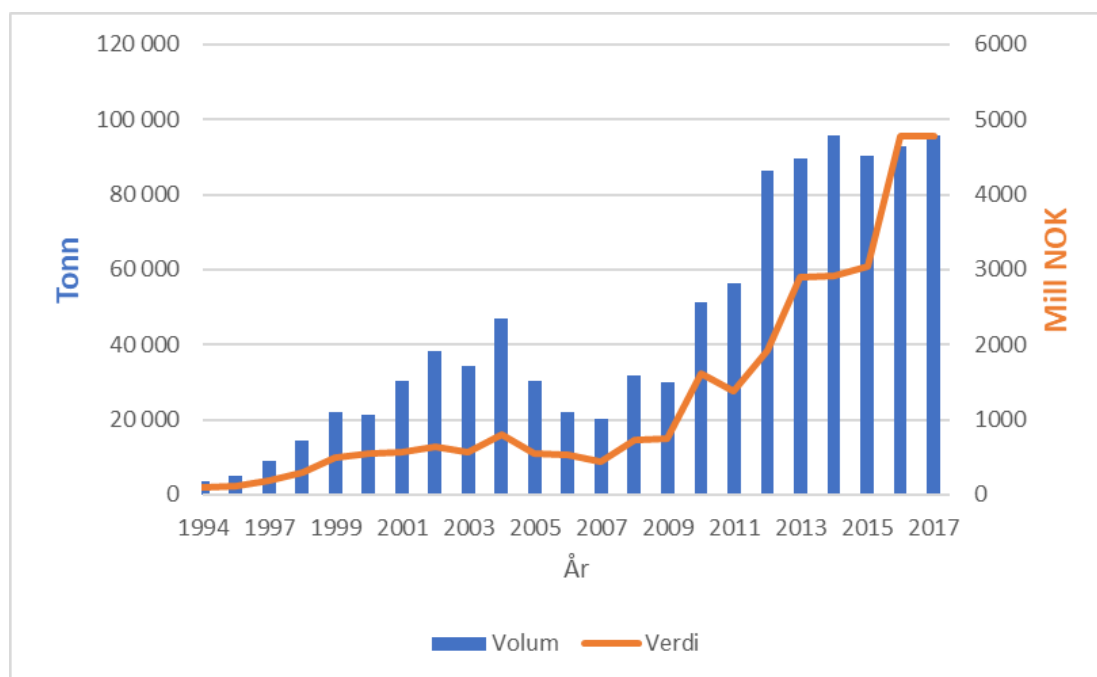
3.2. Produksjonsvolum og verdi

Oppdrett av laks og ørret har hatt en formidabel utvikling med sterk vekst i både volum og verdi. I 2017 ble det produsert om lag 1,2 millioner tonn laks til en verdi på 61,6 milliarder kroner som vist i tabellen under. Sammenlignet med 2000 representerte dette en volumvekst på 281%, mens verdiveksten var på 565%. Utviklinga i Finnmark har vært enda sterkere i samme periode med 452% volumvekst og 870% verdivekst.

Tabell 4 Oppdrett av laks i 2000 og 2017, slaktet mengde i rundvekt og verdi (Kilde: Fiskeridirektoratet)

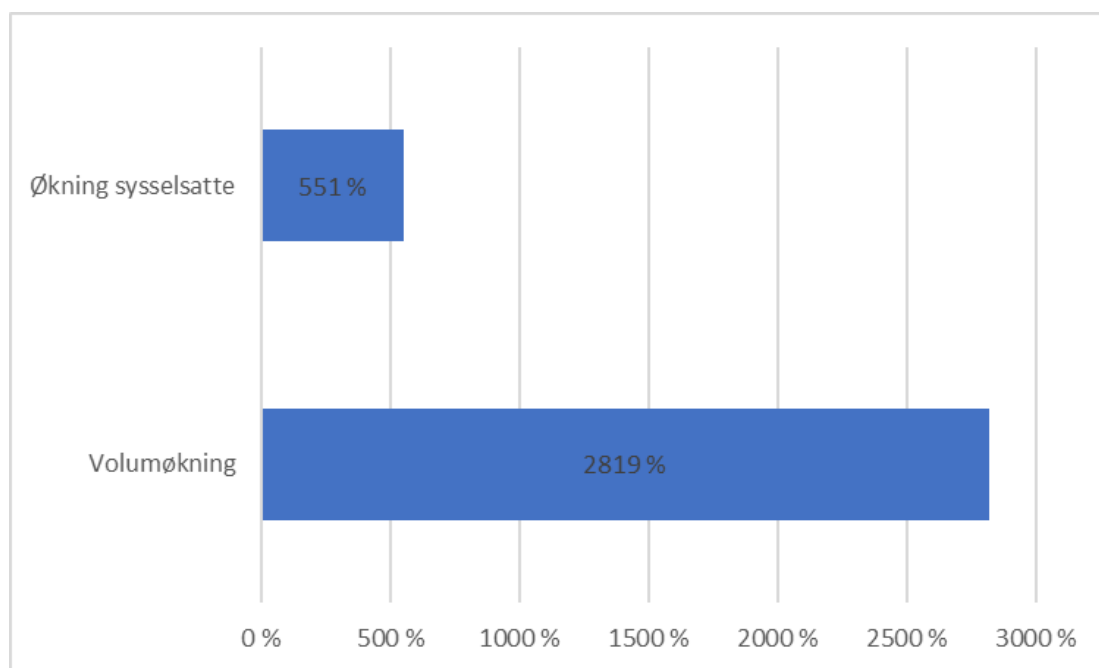
	Volum (tonn)		Verdi (1000 NOK)		Endr. %-vis 2000-2017	
	2000	2017	2000	2017	Volum	Verdi
Nordland	82 593	255 601	2 019 784	12 571 278	309 %	622 %
Troms/Romsa	39 899	186 851	914 630	9 356 652	468 %	1023 %
Møre og Romsdal	51 674	162 953	1 301 063	8 204 058	315 %	631 %
Hordaland	80 648	160 061	2 042 514	7 963 141	198 %	390 %
Sør-Trøndelag	50 987	98 825	1 173 044	5 022 089	194 %	428 %
Finnmark/Finnmárku	21 140	95 585	549 826	4 785 020	452 %	870 %
Sogn og Fjordane	40 818	93 529	1 015 173	4 637 756	229 %	457 %
Nord-Trøndelag	32 833	89 800	820 145	4 401 623	273 %	537 %
Rogaland	32 419	78 723	885 460	3 989 009	243 %	451 %
Øvrige fylker	6 864	14 426	185 389	704 385	210 %	380 %
Totalt	439 874	1 236 353	10 907 028	61 635 011	281 %	565 %

Ser vi på utviklinga i Finnmark i et større historisk perspektiv ser vi at næringen produserte rundt 3 400 tonn laks i 1994 til en verdi på 100 millioner kroner som illustrert i figuren under. I 2017 var produksjonen økt med om lag 2800% til rundt 95 000 tonn, og verdien økt med om lag 4 800% til rundt 4,8 milliarder kroner. Det første oppdrettsanlegget for laks i Finnmark ble etablert i 1973 i Hammerfest med utsett av 3000 stk. smolt (Kilde: Finnmark Dagblad).

Figur 3 Volum- og verdiutvikling, oppdrett av laks i Finnmark, 1994-2017 (Kilde: Fiskeridirektoratet)

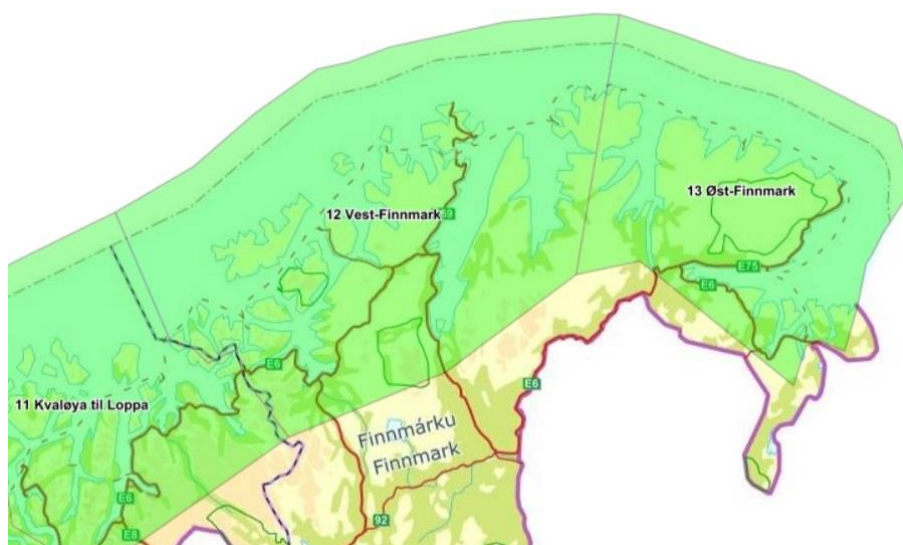
Havbruksnæringa har i denne perioden oppnådd en betydelig produktivitetsvekst gjennom satsing på teknologi og stordrift. Mens veksten i produsert mengde var på rundt 2 800%, var økningen i antall sysselsatte på rundt 550% som illustrert i figuren under. I 1994 var produksjonen per sysselsatt på rundt 31 tonn, mens den i 2017 var på om lag 159 tonn.

Figur 4 Økning i mengde produsert laks i Finnmark og økning i antall sysselsatte, fra 1994 til 2017 (Kilde: Fiskeridirektoratet og SSB)

3.3. Oppdrettstillatelser fordelt på type virksomhet

Fra 15. oktober 2017 ble det innført et nytt system for kapasitetsøkning i norsk lakse- og ørretproduksjon. Kysten er nå delt i 13 områder, hvor miljøindikatorer regulerer kapasitet. Finnmark er delt inn i to produksjonsområder – Produksjonsområde 12 som er Vest-Finnmark og produksjonsområde 13 som er Øst-Finnmark. I følge denne inndelingen ligger Lebesby i Vest-Finnmark. I vår inndeling så ligger Lebesby i Øst-Finnmark, mens Vest-Finnmark består av de 7 kommunene som denne analysen omfatter.

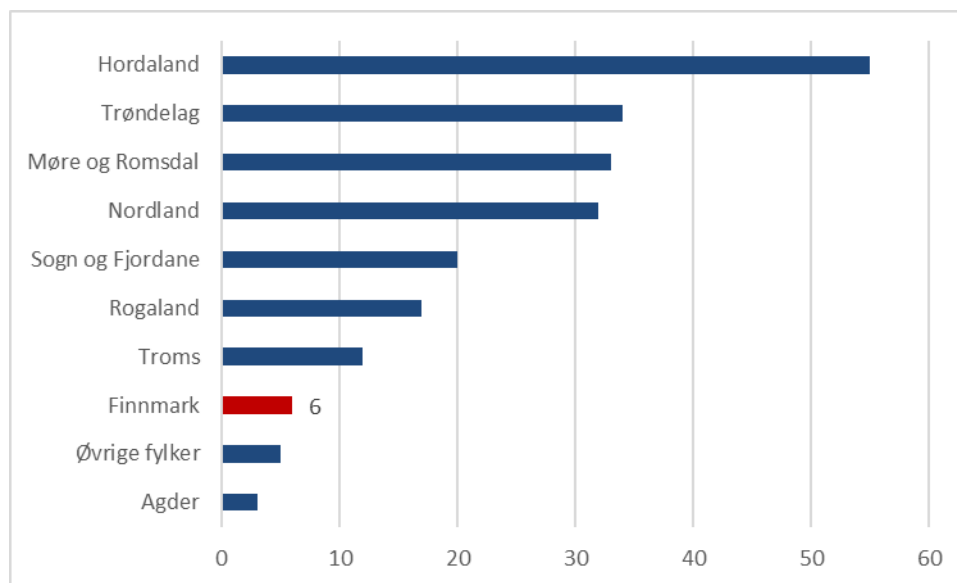
Bilde 2 Produksjonsområder i Finnmark (Kilde: Fiskeridirektoratet)

Per 31. desember 2018 var det tildelt 1 041 tillatelser for matfiskoppdrett av laks, ørret og regnbueørret. I Finnmark var det 99 tillatelser som illustrert i figuren under. Dette representerte om lag 10% av det totale antallet tillatelser. I Finnmark er 99 tillatelser fordelt på 4 havbrukselskaper, mens i Troms er 109 tillatelser fordelt på 16 selskaper hvorav 13 selskaper har færre enn 8 tillatelser.

Figur 5 Antall tillatelser for matfiskproduksjon av laks og ørret, desember 2018 (Kilde: Fiskeridirektoratet)

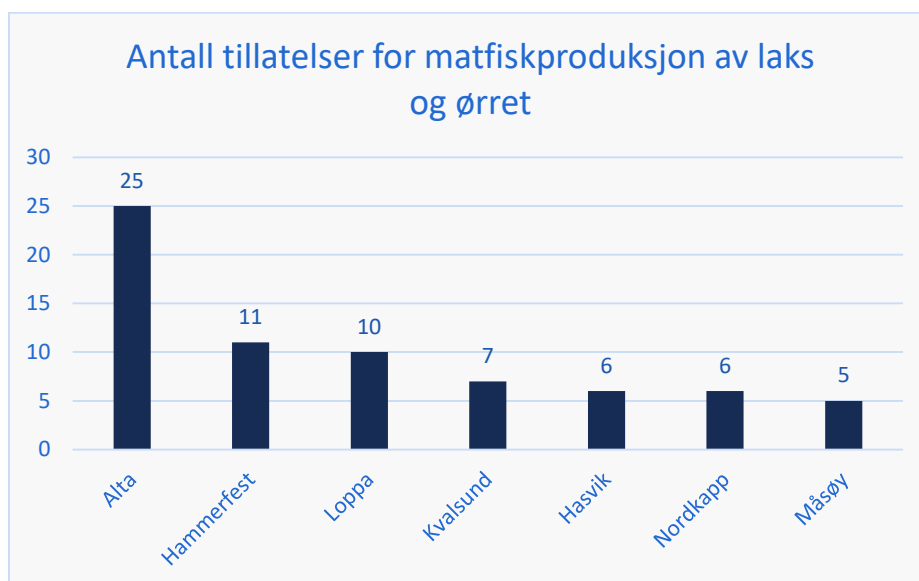
På settefisk er det 6 tillatelser i Finnmark, hvorav 4 av disse er i drift. I Lebesby kommune har selskapene Grieg Seafood Finnmark og Lerøy Aurora AS to anlegg med samlet årlig kapasitet på 20-30 millioner smolt. I Båtsfjord er det et anlegg med årlig kapasitet på 2,5 millioner smolt og hvor det foreligger utbyggingsplaner som vil øke kapasiteten til over 10 millioner smolt årlig. I tillegg er det tildelt tillatelse for et settefiskanlegg i Nesseby kommune som ennå ikke er realisert. I Hasvik har selskapet Nordnorsk Smolt AS et anlegg i drift. I tillegg er det tildelt en tillatelse for et anlegg i Havøysund som ennå ikke er realisert.

Figur 6 Antall tillatelser for settefiskproduksjon av laks og ørret, desember 2018 (Kilde: Fiskeridirektoratet)

3.4. Kommunevis fordeling av oppdrettstillatelser og lokaliteter

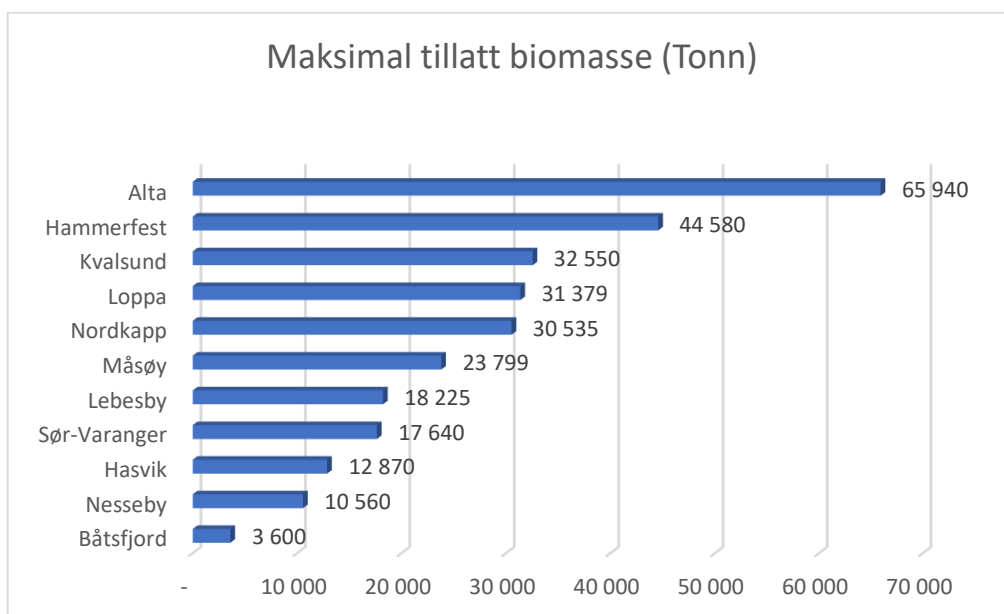
I Vest-Finnmark er det totalt 70 matfisktillatelser på laks og ørret der Alta har 25 tillatelser som vist i figuren på neste side.

Figur 7 Antall tillatelser for matfiskproduksjon av laks og ørret per kommune i Vest-Finnmark, februar 2019 (Kilde: Fiskeridirektoratet)

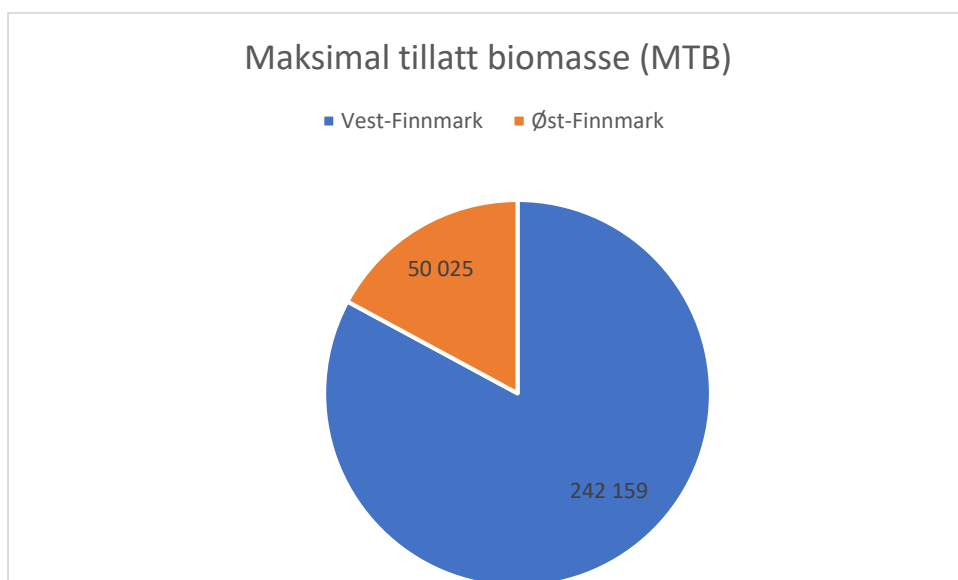
3.5. Lokalitetsstørrelser – Produksjonspotensialet per lokalitet

Samlet maksimal tillatt biomasse (MTB) er i Finnmark på 292 000 tonn, mens den for de 7 kommunene i Vest-Finnmark er på rundt 239 000 tonn totalt. Alta har frem til nå vært størst med om lag 66 000 tonn som vist i figuren under, men etter hvert vil nye Hammerfest-Kvalsund kommune overta som største enkeltkommune i Finnmark med om lag 77 000 tonn.

Figur 8 Maksimal tillatt biomasse (MTB) for matfisk av laks og ørret, per kommune i Finnmark, februar 2019 (Kilde: Fiskeridirektoratet)

Fordelingen mellom Vest-Finnmark (produksjonsområde 12) og Øst-Finnmark (produksjonsområde 13) er på henholdsvis 83% og 17%.

Figur 9 Maksimal tillatt biomasse (MTB) i hhv. Vest-Finnmark og Øst-Finnmark, februar 2019 (Kilde: Fiskeridirektoratet)

Lokalitetsstrukturen går i retning av flere større lokaliteter. I Finnmark er 40% av lokalitetene større enn 3 600 MTB. Hammerfest er den kommunen som har størst andel store lokaliteter, der 7 av 9 lokaliteter er større enn 3 600 tonn, og med en samlet kapasitet på rundt 45 000 tonn som vist i tabellen under.

Tabell 5 Antall lokaliteter for matfiskproduksjon av laks og ørret i Vest-Finnmark fordelt på eierselskaper og kommuner, februar 2019 (Kilde: Fiskeridirektoratet)

	Grieg	Cermaq	NRS	Salmar	Sum lokaliteter	MTB (Tonn)
Alta	6	9	6		21	65 940
Hammerfest	3	5		1	9	44 580
Kvalsund		6	2		8	32 550
Loppa	6	4			10	31 379
Nordkapp	6				6	30 535
Måsøy		2	4		6	23 799
Hasvik			3		3	10 035
Sum	21	26	15	1	63	238 818

Alle lokalitetene er ikke i bruk samtidig. Produksjonen på de enkelte lokalitetene varierer mye fra år til år som følge av produksjonssykluser. Normal produksjonssyklus er at det tar 12-18 måneder fra utsett i sjø til laksen er klar for slakting. Deretter skal lokaliteten brakklegges for en periode på minimum 2 måneder.

4. Sysselsetting i havbruksnæringa i Vest-Finnmark

4.1. Sysselsetting i havbrukssektoren

Totalt var det sysselsatt 7 512 personer innen matfisk- og settefiskproduksjon av laks og ørret og andre marine arter nasjonalt som vist i tabellen under. I Finnmark skapte havbruksnæringa totalt 560 årsverk innenfor matfisk og settefisk. Sentrale utviklingstrekk i næringen er økt grad av spesialisering der underleverandører utfører oppgaver som tidligere ble utført av havbruksselskapenes egne ansatte. Et eksempel er utskillelse av fartøydriфт på lokalitetene som følge av økte krav til kompetanse og sertifikater for å håndtere fartøy som blir stadig mer avanserte. I tillegg gir dette mulighet for selskapene å fokusere mer på selve produksjonen av matfisk.

Tabell 6 Antall sysselsatte i matfisk- og settefiskproduksjon i Norge, 2017 (Kilde: SSB)

	Matfisk	Settefisk	Totalt
Hordaland	1 176	438	1 614
Nordland	950	329	1 279
Troms - Romsa	864	89	953
Møre og Romsdal	541	256	797
Sør-Trøndelag	582	145	727
Finnmark - Finnmarku	489	71	560
Sogn og Fjordane	426	118	544
Nord-Trøndelag	359	121	480
Rogaland	296	163	459
Øvrige fylker	:	:	99
Totalt	5 683	1 730	7 512

4.2. Sysselsetting i havbruksnæringa i Vest-Finnmark

Med grunnlag i data fra havbruksselskapene har vi i tabellen under vist samlet antall sysselsatte i selskapenes aktiviteter i Vest-Finnmark. Antall sysselsatte var på 578 personer hvorav rundt 60% var tilknyttet matfiskproduksjon og 24% innen slakteri. Alta og Hammerfest har flest sysselsatte med nesten 70% andel. I tillegg til et relativt høyt antall ansatte innen matfiskproduksjon, er regionens to slakterier lokalisert i disse to kommunene. I Alta har også de tre havbruksselskapene regionskontor med ledelse og administrasjon. I de øvrige kommunene er sysselsettingen i hovedsak relatert til matfiskproduksjon, men også settefiskproduksjon i Hasvik. I Loppa er det også en fôrfabrikk som vi har synliggjort i oversikten selv om den ikke inngår i selskapenes primæraktiviteter. I forhold til totalt antall sysselsatte i Vest-Finnmark utgjorde sysselsettingen i havbruksnæringa om lag 3%.

Tabell 7 Sysselsatte i havbruksnæringa i Vest-Finnmark, 2017 (Kilde: Noodt & Reiding AS)

	Alta	Hammerfest	Kvalsund	Loppa	Nordkapp	Måsøy	Hasvik	Totalt
Ledelse/adm.	62	5						67
Matfisklokalitet	110	61	43	39	37	32	11	333
Slakteri	62	76						138
Settefisk							9	9
Fôrproduksjon				11				11
Teknisk/service	3	17						20
Sum	237	159	43	50	37	32	20	578

4.3. Andel pendling i havbrukssektoren

Vi har sett at de mindre kommunene i Vest-Finnmark har opplevd et sterkt fall i antall innbyggere og sysselsatte. Vi har også sett at disse kommunene har en negativ pendlingsbalanse, dvs. at det er flere som pendler ut enn de som pendler inn til kommunen. I følge data fra havbrukssekskapene har alle kommunene unntatt Alta innpendling av ansatte som har arbeidssted i kommunen, men ikke bosted. I Loppa har f.eks. hele 82% bosted i en annen kommune når vi ser på primæraktiviteten som utføres i kommunen. Trekker vi inn fôrproduksjon, der alle ansatte på fabrikken i Øksfjord har bosted i kommunen, reduseres dette til 64%. Stor grad av innpendling kan forklares med at det ikke er tilgjengelig arbeidskraft i den kommunen der aktiviteten foregår. I tillegg kan turnusordninger bidra til at ansatte kan velge annen bostedskommune, også ut fra egne preferanser og partners behov for jobb. Dette henger også sammen med hvordan kommunene blir oppfattet som bo -og arbeidssted.

Tabell 8 Sysselsatte etter arbeidssted og bosted, 2017 (Kilde: Noodt & Reiding AS)

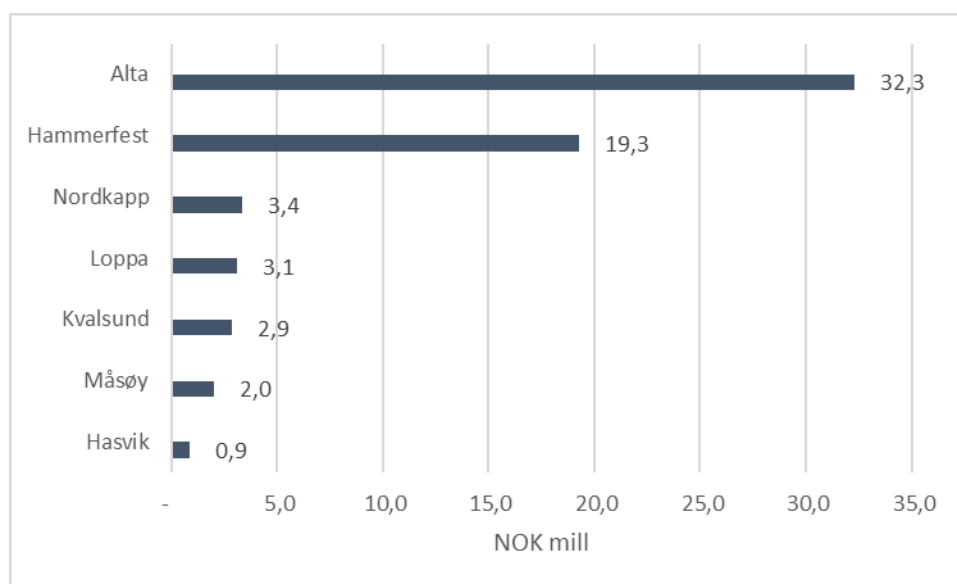
	Arbeidssted i kommunen	Bosted i kommunen	Innpendling	Utpending
Alta	237	256		19
Hammerfest	159	141	18	
Kvalsund	43	25	18	
Loppa	50	18	32	
Nordkapp	37	35	2	
Måsøy	32	16	16	
Hasvik	20	15	5	
Totalt	578	506	91	19

4.4. Skatteinntekter

I følge «Lov om skatt av formue og inntekt» (skatteloven), så svarer personlig skatteyter skatt til bostedskommunen. Bostedskommunen er den kommunen hvor skattyteren er bosatt ved utløpet av 1. november i året før inntektsåret.

Ser vi på ringvirkningene som havbruksnæringa skaper, så vil skatteinntektene fra sysselsatte med bosted i kommunene ha en stor betydning. For kommunene i Vest-Finnmark, som er såkalt skattesvake kommuner som blir kompensert for forskjellen mellom egen skatteinntang og landsgjennomsnittet, så vil kommunenes innbyggertall påvirke rammeoverføringene fra staten. Størsteparten av kommunenes rammetilskudd fordeles i utgangspunktet med et likt beløp per innbygger, det såkalte innbyggertilskuddet, og fastsettes ut fra innbyggertall per 1. juli det året statsbudsjettet blir fremlagt. Stor innpendling av sysselsatte vil her således være negativt.

Skatteinntektene som genereres fra havbruksnæringa er illustrert i figuren under. Tallene er basert på data fra havbruksselskapene og egne estimater der vi ikke har fått tall på kommunenivå.

Figur 10 Innbetalt personskatt fra sysselsatte i havbruksnæringa i Vest-Finnmark, etter skattekommune 2017 (Kilde: Noodt & Reiding AS)

Utskriving av eiendomsskatt er en mulighet for kommunene til å øke egne inntekter. I Vest-Finnmark er det kun Hasvik som ikke har innført eiendomsskatt. Loppa kommune innførte først eiendomsskatt i 2018.

Vedr. oppdrettsanlegg i sjø sier eiendomskattelova at flytende anlegg i sjø for oppdrett av fisk, skjell, skalldyr og andre marine arter blir jamstilt med næringseiendom og anlegg. Til anlegget blir medregnet fysiske installasjoner som merder, flytemodul, fôringsmaskin, fôringslager, oppholdsrom og sanitæranlegg og liknende, samt anker, lodd og liknende til forankring.

I tabellen under har vi vist hvor mye havbrukselskapene betalte i eiendomsskatt til de enkelte kommunene i 2017. I tillegg til oppdrettsanlegg i sjø omfatter dette både fast eiendom som boliger for ansatte, samt næringsseiendom som driftsbygninger, lager etc.

Tabell 9 Innbetalt eiendomsskatt til kommunene i 2017 (Kilde: Noodt & Reiding AS)

	Eiendomsskatt NOK
Måsøy	97 617
Loppa	-
Hammerfest	806 742
Hasvik	-
Kvalsund	231 294
Alta	457 290
Nordkapp	123 200
Totalt	1 716 143

Selskapene svarer også selskapskatt som andel av overskudd, men dette tilfaller i sin helhet staten og har ikke direkte virkninger for kommunene.

4.5. Innbetalinger fra Havbruksfondet

Stortinget besluttet i 2015 at det skal opprettes et havbruksfond. Fra og med 2016 skal 80 prosent av inntektene fra framtidig vekst i oppdrettsnæringen fordeles gjennom Havbruksfondet med 87,5% til kommuner og 12,5% til fylkeskommuner. Havbruksfondet ble opprettet i 2016 for å stimulere kommuner til å legge til rette for havbruksnæringen. Siden utgangspunktet er pengene staten får inn gjennom auksjoner av tillatelser, er det veksten i havbruksnæringa som avgjør hvor mye de får. Fiskeridirektoratet er ansvarlig for utbetalingene. Ved fordeling av midlene skal Fiskeridirektoratet legge til grunn klarert lokalitetsbiomasse, slik det går frem av Akvakulturregisteret 1. september kl. 12.00. Først i oktober får kommunene og fylkeskommunene utbetalt pengene.

Alle kommuner og fylkeskommuner, som det framgår av Akvakulturregisteret at har klarerte lokaliteter for oppdrett av laks, ørret og regnbueørret i sjøvann, får en respektiv andel av inntektene som skal fordeles årlig. Jo høyere andel av lokalitetskapasiteten den enkelte kommune/fylkeskommune står registrert med i Akvakulturregisteret, dess større andel av midlene som skal fordeles vil tilfalle dem. Lokalitets-MTB (maksimal tillatt biomasse) for alminnelige matfisktillatelser og tillatelser til særlige formål benyttes som fordelingsnøkkel. Kun lokaliteter for laks, ørret og regnbueørret i sjøvann vil inngå i fordelingsnøkkelen.

Første utbetaling var i desember 2017 med totalt kr. 52,9 millioner til kommuner og kr. 7,6 millioner til fylkeskommuner. Høsten 2018 var utbetalingen økt til 2,3 milliarder kroner til kommuner og kr. 400 millioner til fylker, totalt 2,7 milliarder kroner.

Grunnlaget for dette var auksjoner av nye oppdrettstillatelser som ga en inntekt på om lag 2,9 milliarder kroner. I tillegg ble det solgt vekst i eksisterende tillatelser for nesten 1 milliard kroner.

Av totalt beløp på kr. 3,9 milliarder kroner gikk 80% til Havbruksfondet. I følge pressemelding på regjeringen.no den 10.09.2018 vil en mindre andel av kommunenes inntekter, tilsvarende om lag 390 millioner kr, utbetales først i 2019. Disse midlene skal fordeles mellom kommuner hvor det er klarert nye lokaliteter for oppdrett de siste to årene. Ettersom det ble utbetalt midler fra denne potten i 2017, er neste utbetaling i 2019. Hvilke kommuner dette omfatter fremgår ikke av pressemeldingen.

Fordelinga på kommunene i Vest-Finnmark i 2017 og 2018 fremgår av tabellen under, og som viser at utbetalinga i 2017 var på rundt kr. 3,6 millioner. I 2018 var den økt til hele kr. 157,7 millioner.

Tabell 10 Innbetalinger fra Havbruksfondet 2017 og 2018 (Kilde: Fiskeridirektoratet)

	Innbetaling NOK	
	2017	2018
Alta	1 083 684	46 448 489
Hammerfest	672 815	29 960 667
Kvalsund	486 959	20 349 963
Loppa	473 737	22 628 165
Måsøy	408 686	17 178 055
Nordkapp	245 616	13 842 886
Hasvik	188 764	7 246 495
Sum	3 560 261	157 656 737

5. Havbruksnæringas innkjøp nasjonalt og regionalt/lokalt

5.1. Utvalg og datamateriale

Analysen av innkjøp av varer og tjenester er utarbeidet med bakgrunn i havbruksselskapenes egne leverandørregnskap for 2017. Dataene viser at selskapene kjøper inn varer og tjenester fra hele landet. Som tidligere nevnt er det en økt grad av spesialisering i næringen som følge av at næringen tar i bruk stadig mer avanserte varer og tjenester, og med økte krav til kompetanse både ved produksjon og bruk av dette. I følge Nofima sin ringvirkingsanalyse av havbruksnæringa i Troms, spiller spesialiserte leverandørselskaper en viktig rolle for innovasjonsaktiviteten i næringen. Dette både fordi det meste av utviklingen av teknologi og utstyr foregår i disse selskapene, og fordi det gjennomføres kunnskapsdeling om beste praksis og ny teknologi når leverandørselskaper har mange havbruksselskaper som kunder.

Havbruksselskapene i Vest-Finnmark kjøper varer og tjenester fra hele landet, og utfordringen har vært å synliggjøre hvilke kategorier innkjøpene kommer inn under, og hvor innkjøpene geografisk hører hjemme. Nofima har også påpekt dette i sin analyse, og nevner som eksempel bank, forsikring, teletjenester og nasjonale produksjons- og utstysprodusenter der faktureringen skjer fra hovedkontorene til disse. Samtidig har mange av disse selskapene lokale avdelingskontorer som brukes aktivt av havbruksaktørene. Lokal tilstedeværelse er også ofte avgjørende for valg av leverandører. Som følge av dette har vi allokert leveranser til lokale avdelingskontorer der disse finnes.

5.2. Innkjøp totalt

Havbruksselskapene i Vest-Finnmark kjøpte inn varer og tjenester for totalt 3,1 milliarder kroner i 2017. Den største enkeltkategorien var fôr med 1,3 milliarder kroner som tilsvarte 42% av innkjøpene som det fremgår av figuren under. Selskapene kjøper inn fôr fra følgende tre leverandører som alle har produksjonsenheter i Nord-Norge:

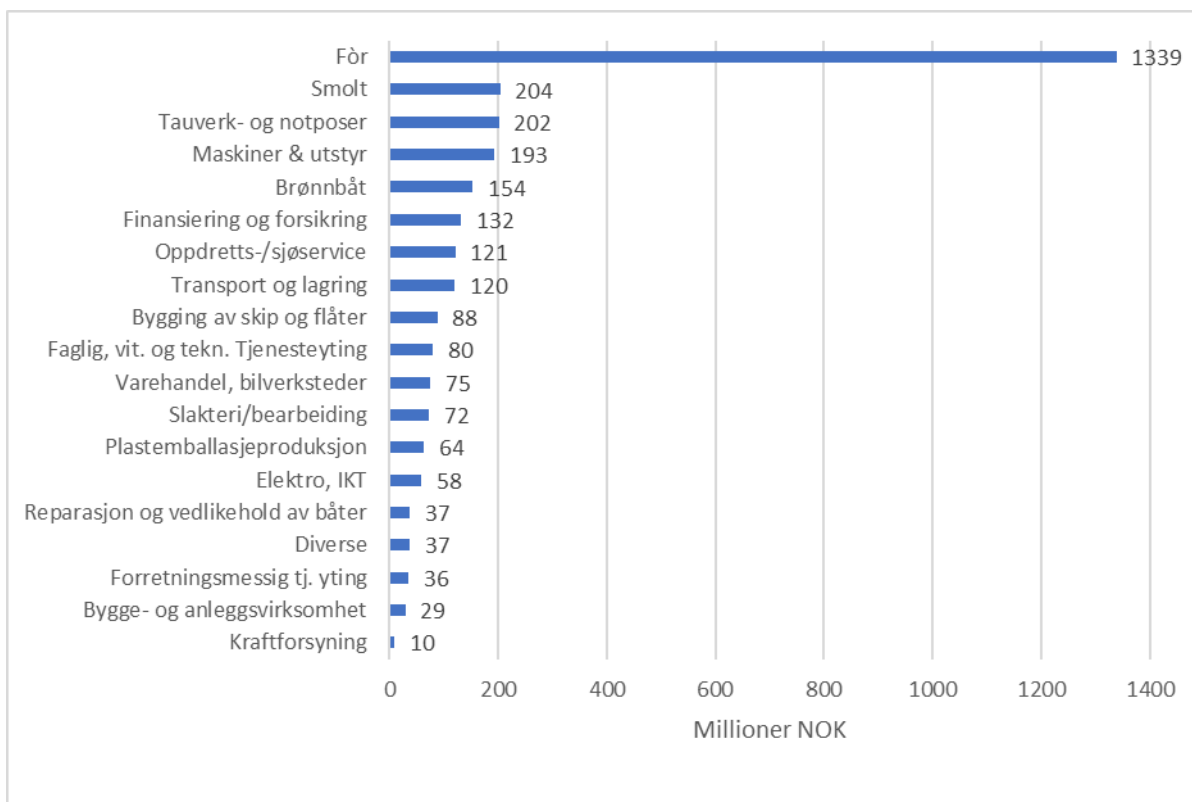
Tabell 11 Leverandører av fôr til havbruksselskapene i Vest-Finnmark (Kilde: Noodt & Reiding AS)

Selskap	Adresse	Mill NOK
Ewos	Ballsfjord, Troms	957
Biomar	Myre, Nordland	196
Skretting	Stokmarknes, Nordland	173

I Finnmark er det en fôrfabrikk som er lokalisert i Øksfjord, Loppa kommune. Det er selskapet Polarfeed Øksfjord AS som er eid av selskapet Europharma AS med hovedkontor på Leknes i Lofoten. Fabrikken har en teknisk produksjonskapasitet på 35 000 tonn. I 2017 produserte selskapet om lag 17 000 tonn fôr til en salgsverdi på kr. 205 millioner.

Hele produksjonen ble solgt til havbruksselskaper utenfor fylket, og inngår således ikke i havbruksselskapenes kjøp av varer og tjenester til deres primæraktiviteter i Finnmark.

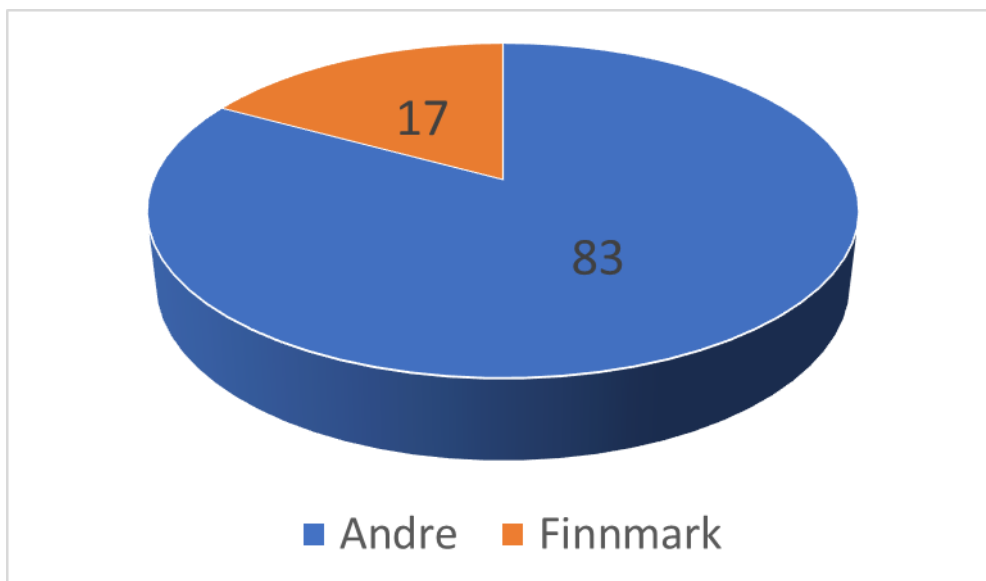
Andre store kategorier er smolt (fra eksterne leverandører), tauverk og notposer, maskiner og utstyr, brønnbåt, finans og forsikring, samt transport og lagring som er kategorier med over 100 millioner kroner i innkjøp.

Figur 10 Innkjøp av varer og tjenester totalt fordelt på kategorier, 2017 (Kilde: Noodt & Reiding AS)

5.3. Innkjøp fra leverandører i Finnmark

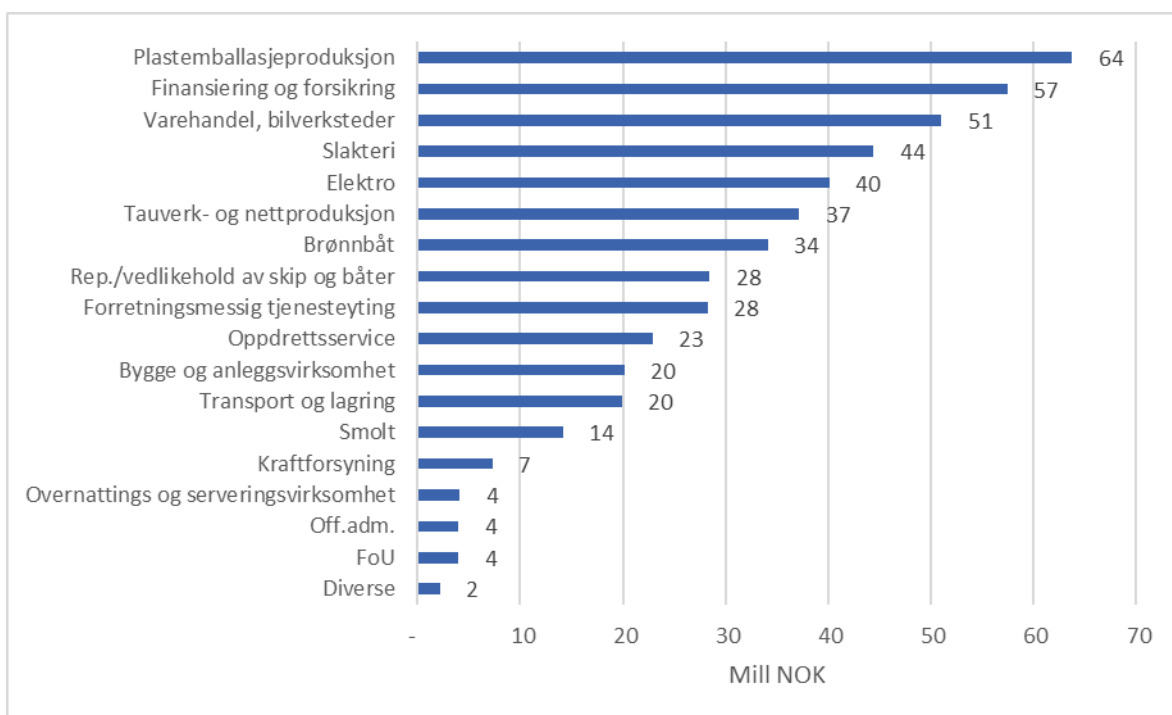
Av havbruksselskapenes totale innkjøp av varer og tjenester på kr. 3,1 milliarder i 2017 utgjorde innkjøpene fra leverandører i Finnmark rundt kr. 529 millioner. Dette tilsvarte 17 % av de totale innkjøpene som illustrert i figuren under. Dette omfatter kun kjøp fra eksterne leverandører som ikke er integrert som del av havbruksselskapenes egne aktiviteter. Fordelingen mellom Vest-Finnmark og Øst-Finnmark var på henholdsvis kr. 483 millioner og kr. 46 millioner.

Figur 11 Andel av varer og tjenester innkjøpt totalt og fra leverandører i Finnmark, 2017 (Kilde: Noodt & Reiding AS)

5.4. Innkjøp fra leverandører i Vest-Finnmark

Innkjøp fra leverandører i Vest-Finnmark var på rundt kr. 483 millioner og der de største kategoriene var plastemballasjeproduksjon, finans og forsikring, varehandel/bilverksteder, slakteri, elektro, tauverk- og nettproduksjon, brønnbåt samt reparasjon/vedlikehold av skip og båter som vist i figuren på neste side.

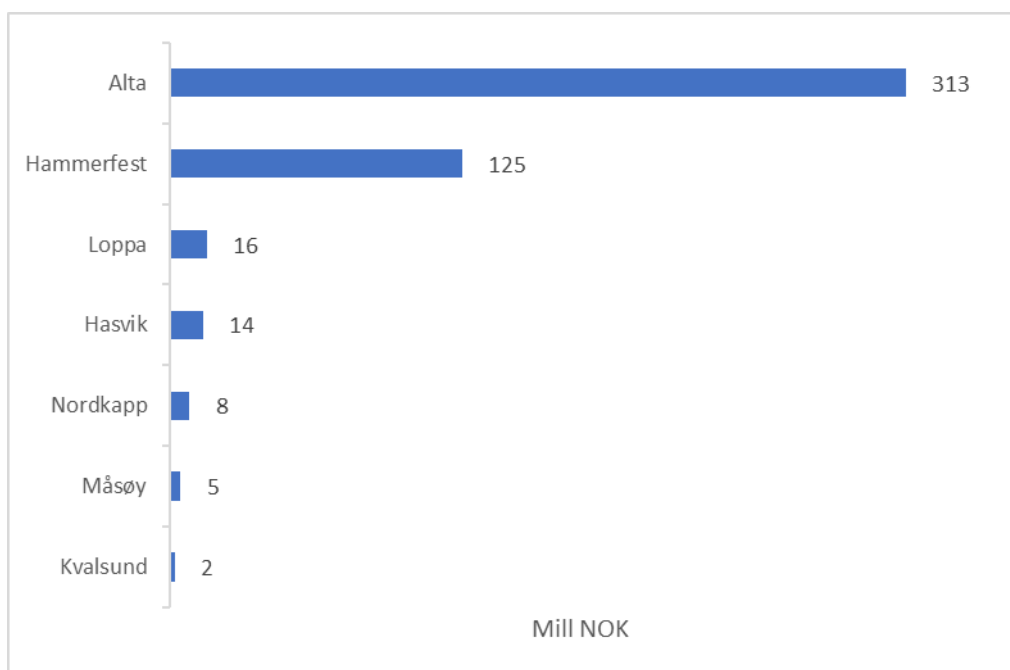

Figur 12 Innkjøp av varer og tjenester fra leverandører med postadresse i havbrukskommunene i Vest-Finnmark (Kilde: Noodt & Reiding AS)

5.5. Innkjøp fordelt på geografi

5.3.1. Vest-Finnmark

Vi har tidligere vist at Alta og Hammerfest er de største kommunene når det gjelder maksimal tillatt biomasse i tillegg til at flere av aktivitetene som selskapene utfører er lokalisert i disse kommunene. I sum gir dette også en større andel av direkte sysselsatte enn i de kommunene som i all hovedsak har matfiskaktiviteter. Dette bildet gjenspeiles også i forhold til fordelingen av innkjøp av varer og tjenester mellom kommunene i analysen som vist i figuren på neste side. Av det totale innkjøpet på om lag 483 millioner kroner fra leverandører i Vest-Finnmark, stod leverandørene i Alta for omlag 65% og Hammerfest for om lag 25%. Om lag 10% av innkjøpene kom fra leverandører i de andre 5 kommunene. I de påfølgende kapitlene har vi synliggjort hvordan innkjøpene i de enkelte kommunene fordeler seg på kategorier.

Figur 13 Innkjøp fra havbrukskommunene i Vest-Finmark, 2017 (Kilde: Noodt & Reiding AS)

5.3.2. Alta

I Alta kommune finner vi flere sentrale leverandører til havbruksnæringa. Som vist i tabellen under er produksjon av plastemballasje den største enkeltkategorien, og hvor vi har en leverandør som er selskapet Bewi Polar AS (tidl. Isopro AS). Dette selskapet leverer produkter til begge slakteriene i regionen. Finansiering og forsikring er også en stor kategori i Alta. Her finner vi avdelingskontorer til de nasjonale bank- og forsikringselskapene, samt at havbrukselskapene har sine regionskontorer her og valget av leverandører sannsynligvis påvirkes av dette selv om bank og forsikring har avdelingskontorer også i de mindre kommunene. I Alta er også fylkets to brønnbåtrederier lokalisert som bidrar til at denne kategorien er stor. Innenfor oppdrettsservice finner vi selskaper som i stor grad er spesialiserte mot leveranser til havbruksnæringa. Eksempler på dette er Andersen Arbeidsdykking, Alta Akvaservice, AQS, Finnmark Rensefisk og Arges AS. På tauverk- og nettproduksjon finner vi selskapet Refa Vonin AS.

Tabell 12 Innkjøp av varer og tjenester fra leverandører i Alta kommune (Kilde: Noodt & Reiding AS)

Kategori	Sum NOK	Antall leverandører
Plastemballasjeproduksjon	63 712 708	1
Finansiering og forsikring	57 409 658	5
Brønnbåt	34 093 843	2
Varehandel, bilverksteder	28 202 990	>40
Forretningsmessig tjenesteyting	24 574 642	>40
Oppdrettservice	22 878 058	5
Elektro	19 906 381	7
Bygge og anleggsvirksomhet	18 351 145	29
Tauverk -og nettproduksjon	15 607 380	1
Transport og lagring	7 340 017	16
Kraftforsyning	5 738 069	2
Slakteri	4 461 091	1
FoU	3 941 803	6
Overnattings og serveringsvirksomhet	2 900 293	22
Diverse	1 880 291	>20
Off.adm.	1 362 454	1
Rep./vedlikehold av skip og båter	808 443	6
Totalt	313 169 267	

5.3.3. Hammerfest

På innkjøp fra leverandører i Hammerfest er kategorien slakteri og tauverk- og nettproduksjon størst som vist i tabellen på neste side. Cermaq har sitt slakteri lokalisert her. På tauverk- og nettproduksjon har selskapet Mørenot Hammerfest AS og Løvold AS. Elektrotjenester er også en stor kategori med 4 leverandører med JM Maritim AS og Gagama Elektro AS som de to største.

Tabell 13 Innkjøp av varer og tjenester fra leverandører i Hammerfest kommune (Kilde: Noodt & Reiding AS)

Kategori	Sum NOK	Antall leverandører
Slakteri	39 965 601	1
Tauverk- og nettproduksjon	21 560 194	2
Elektro	19 470 358	4
Varehandel, bilverksteder	15 746 236	>20
Transport og lagring	10 392 562	10
Rep./vedlikehold av skip og båter	9 781 759	4
Forretningsmessig tjenesteyting	2 146 699	14
Off.adm.	1 967 621	1
Bygge og anleggsvirksomhet	1 708 739	13
Kraftforsyning	1 128 719	1
Overnattings og serveringsvirksomhet	641 461	15
Diverse	24 888	5
Totalt	124 534 837	

5.3.4. Kvalsund

I Kvalsund kommune finner vi i hovedsak leverandører som i all hovedsak selger sine varer og tjenester lokalt som bl.a. renovasjonstjenester som ligger under forretningsmessig tjenesteyting, samt dagligvarebutikker og overnattings- og serveringsvirksomhet.

Tabell 14 Innkjøp av varer og tjenester fra leverandører i Kvalsund kommune (Kilde: Noodt & Reiding AS)

Kategori	Sum NOK	Antall leverandører
Forretningsmessig tjenesteyting	828 221	3
Varehandel, bilverksteder	640 306	3
Overnattings- og serveringsvirksomhet	249 321	1
Off.adm.	247 880	1
Transport og lagring	141 669	4
Diverse	86 283	3
Totalt	2 193 679	

5.3.5. Loppa

I Loppa kommune er leveranser av reparasjon og vedlikehold av skip og båter den største kategorien med rundt 90% av totale leveranser. Her finner selskapet Frydenbø Industrier Øksfjord AS som har alle tre havbrukselskapene som kunder. Om lag 1/3 av selskapets omsetning i 2017 var knyttet til leveranser til havbrukselskapene.

Den andre leverandører, selskapet De Wilde Slipp & Mek AS har kun en liten leveranse på rundt kr. 50 000 i kategorien. Øvrige leveranser i Loppa kommune er i all hovedsak lokalt fra dagligvarebutikker, etc.

Fôrfabrikken Polarfeed Øksfjord AS, som er etablert i Loppa kommune, omsatte som tidligere nevnt for kr. 205 millioner i 2017. Selskapet bidrar med betydelige ringvirkninger til kommunen, men har foreløpig ikke lyktes med å komme inn som leverandør til havbrukselskapene i Vest-Finnmark. Hvis hele produksjonen i 2017 hadde vært solgt i regionen, ville dette ha gjort Loppa kommune som nest størst i forhold til havbrukselskapenes kjøp av varer og tjenester fra leverandører i regionen.

Tabell 15 Innkjøp av varer og tjenester fra leverandører i Loppa kommune (Kilde: Noodt & Reiding AS)

Kategori	Sum NOK	Antall leverandører
Rep./vedlikehold av skip og båter	14 295 713	2
Varehandel, bilverksteder	834 111	3
Off.adm.	156 018	1
Transport og lagring	483 725	2
Diverse	66 624	4
Totalt	15 836 191	

5.3.6. Nordkapp

I Nordkapp kommune finner vi leverandører som i stor grad leverer varer og tjenester lokalt, og hvor vi ikke har selskaper som er spesialiserte på leveranser til havbruksnæringa.

Tabell 16 Innkjøp av varer og tjenester fra leverandører i Nordkapp kommune (Kilde: Noodt & Reiding AS)

Kategori	Sum NOK	Antall leverandører
Varehandel, bilverksteder	5 003 134	11
Transport og lagring	738 306	2
Elektro	706 933	2
Rep./vedlikehold av skip og båter	598 386	3
Forretningsmessig tjenesteyting	447 341	3
Kraftforsyning	412 769	1
Overnattings- og serveringsvirksomhet	218 674	3
Diverse	122 231	6
Off.adm.	134 026	1
Bygge- og anleggsvirksomhet	75 080	1
Totalt	8 456 881	

5.3.7. Måsøy

I Måsøy kommune er leveranser av reparasjon og vedlikehold av skip og båter den største kategorien med 63% av totale leveranser på rundt 4,6 millioner kroner. Her finner vi selskapet Frydenbø Industrier AS, avd. Havøysund (tidl. AS Havøysund Patentslipp). Av selskapets totale omsetning i 2017 stod leveranser til havbrukselskapene for rundt 9%.

Tabell 17 Innkjøp av varer og tjenester fra leverandører i Måsøy kommune (Kilde: Noodt & Reiding AS)

Kategori	Sum NOK	Antall leverandører
Rep./vedlikehold av skip og båter	2 958 689	1
Transport og lagring	819 848	3
Varehandel, bilverksteder	344 199	3
Forretningsmessig tjenesteyting	249 977	2
Overnattings- og serveringsvirksomhet	104 410	2
Off.adm.	88 195	1
Diverse	3 000	1
Totalt	4 568 317	

5.3.8. Hasvik

I Hasvik kommune finner vi ikke leverandører som helt eller delvis er spesialiserte på leveranser av varer og tjenester til havbruksnæringa. Imidlertid er selskapet Nordnorsk Smolt AS etablert i kommunen, og bidrar til ringvirkninger i kommunen igjennom produksjon og salg av smolt. Det skal legges til at selskapets kjøp av varer og tjenester ikke er inne i tallmaterialet. Foretar vi en sammenligning med Lebesby kommune hvor det er lokalisert to store smoltanlegg der det ene er eid av Grieg Seafood Finnmark AS, var de totale innkjøpene fra leverandører i Lebesby på kr. 1,5 millioner. Av dette stod kraftforsyning for 1,1 millioner. Restbeløpet på kr. 400 000 kom i all hovedsak innen varehandel & bilverksteder. Sannsynligvis vil bildet i Lebesby kunne overføres til Hasvik slik at totalbeløpet vil være noe større.

Tabell 18 Innkjøp av varer og tjenester fra leverandører i Hasvik kommune (Kilde: Noodt & Reiding AS)

Kategori	Sum NOK	Antall leverandører
Smolt	14 157 210	1
Varehandel, bilverksteder	234 745	2
Bygge- og anleggsvirksomhet	15 000	1
Elektro	7 988	1
Overnattings- og serveringsvirksomhet	3 915	1
Off.adm.	2 966	1
Totalt	14 421 824	

5.6. Andre bidrag – sponsing etc.

Havbruksselskapene bidrog med rundt kr. 2,9 millioner i støtte til idrettslag o.l. i Finnmark i 2017. I tillegg bidrog NRS Farming, region Finnmark med kr. 1,4 millioner til overvåking av Altaelva og Repparfjord.

Tabell 19 Sponsing og andre bidrag fra havbruksselskapene i Vest-Finnmark (Kilde: Noodt & Reiding AS)

	Finnmark
Sponsing	2 880 419
Andre bidrag*	1 406 645
Sum	4 287 064

5.7. Utdanning og kompetanse

Havbruksselskapene satser offensivt på kompetanse og utvikling av kompetanse hos sine ansatte. Vi finner at ut fra selskapenes egne data at om lag 1/3 av de ansatte har fagbrev eller høyere utdanning, og at denne andelen øker gjennom kompetansekrav hos nytilsatte og tilrettelegging for videreutdanning for selskapenes ansatte. I et av havbruksselskapene har nesten 50% av de ansatte fagbrev eller høyere utdanning. Krav hos selskapene til kompetanse sammen med næringas attraktivitet, har bidratt til økte søkertall til «de blå fagene» på videregående utdanning, samt til høyskoler og universiteter.

5.8. Investeringer i oppdrettslokaliteter

Fiskeridirektoratets lønnsomhetsanalyse for 2017 viser at for oppdrett av laks og ørret i Troms og Finnmark utgjorde fôr om lag 50% av produksjonskostnader eksklusive slaktekostnader. Geografisk plassering av fôrleverandører får dermed stor innvirkning på ringvirkninger som næringa skaper i leverandørleddene. Vi ser det samme bildet på investeringer i oppbygging av matfisklokaliteter. Innovasjonsgraden og takten er høy i næringa med sterkt fokus på effektivisering gjennom stordrift og bruk av avansert teknologi. Dette ser vi i form av flåtedrift med avanserte fôringssystemer og bo fasiliteter, store merder, moderne oppdrettsbåter og ikke minst avansert produksjonsutstyr. I tabellen på neste side er vist normalinvestering for etablering av en oppdrettslokalitet i Vest-Finnmark. Produksjon av flåte, oppdrettsbåter, merder, notposer etc. skjer i all hovedsak av leverandører utenfor Finnmark, men der etablering/montering og vedlikehold/reparasjoner av dette gjøres av bedrifter i regionen.

Tabell 20 Investeringer i utstyr for etablering av en oppdrettslokalitet i Vest-Finnmark (Kilde: Noodt & Reiding AS)

Utstyrstyper	Verdi NOK	
Flåte	kr	30 000 000
Båt	kr	12 500 000
Merder	kr	10 000 000
Poser	kr	7 500 000
Småbåt	kr	400 000
Merdelys	kr	1 000 000
Kamera	kr	1 500 000
Flåtefortøyning	kr	1 000 000
Anleggsfortøyning	kr	3 500 000
Truck	kr	350 000
Avfallspresse	kr	85 000
Biomasemåler	kr	400 000
Miljøstasjoner	kr	350 000
Sum investeringer	kr	68 585 000

6. Sysselsetting i leverandørindustrien

Vi har sett at det er et stort spekter av leverandører av varer og tjenester til havbruksnæringa i Vest-Finnmark, fra store spesialiserte leverandører som til små dagligvarebutikker og overnattingssteder. Det er også store forskjeller i hvor stor andel av omsetningen i leverandørbedriftene som kan knyttes til havbruksnæringa, samt at det er forskjeller i hvor arbeidsintensive de enkelte leverandørbedriftene er. Å foreta en beregning av hvilken sysselsettingseffekt leveranser til havbruksnæringa gir i leverandørleddet er således utfordrende og vil være beheftet med en del usikkerhet.

Sintef har i rapporten «Nasjonal betydning av sjømatnæringa – En verdiskapingsanalyse med data fra 2014» kommet frem til at hvert årsverk i sjømatnæringa skaper 0,98 årsverk i andre næringer. I vår ringvirkningsanalyse har vi at havbruksnæringa i Vest-Finnmark sysselsatte totalt 578 årsverk i 2017.

Gjennom å benytte multiplikatoren på 0,98 betyr dette at havbruksnæringa i regionen skapte sysselsetting i andre næringer tilsvarende 566 årsverk. Dette er arbeidsplasser som befinner seg både i og utenfor fylket, og vil inkludere sysselsetting i alle leverandørleddene. Fôrfabrikkene er svært effektive og produserer store volum per sysselsatt. Vi har funnet at omsetning per sysselsatt i denne bransjen er på rundt kr. 18,5 millioner. For leveransene av fôr til selskapene i Vest-Finnmark har vi ut fra dette beregnet at det står om lag 70 sysselsatte. Det gjenstår da 496 sysselsatte på leveranser av andre varer og tjenester tilsvarende om lag 1,8 milliarder kroner. Gjennomsnittlig omsetning per ansatt har vi beregnet til kr. 3,6 millioner. Leverandører i Vest-Finnmark leverte varer og tjenester for kr. 483 millioner. Dette gir rundt 115 sysselsatte hos leverandørene i regionen. I tabellen under har vi vist fordelingen mellom kommunene. Vi har her justert for forskjeller i hvor arbeidskraftintensiv enkelte leverandører er. Eksempelvis for reparasjon og vedlikehold av skip og fôrflåter der gjennomsnittlig omsetning per sysselsatt var på om lag kr. 1,2 millioner basert på 2017-tall for Frydenbø Industri AS sine virksomheter i Loppa og Måsøy. Tallene er heftet med stor grad av usikkerhet som følge av faktorer nevnt tidligere.

Tabell 21 Sysselsettingsvirkninger hos leverandører i Vest-Finnmark (Kilde: Noodt & Reiding AS)

Kommuner	Innkjøp fra leverandører NOK Mill	Sysselsatte hos leverandører
Alta	313	68
Hammerfest	125	20
Kvalsund	2	2
Loppa	16	14
Nordkapp	9	5
Måsøy	5	5
Hasvik	15	1
Totalt	483	115

7. Oppsummering og sentrale utviklingstrekk i havbruksnæringa – påvirkning på lokale ringvirkninger

7.1. Oppsummering

Havbruksnæringa i Finnmark har opplevd en formidabel utvikling siden årtusenskiftet. Fra å være ei næring med i all hovedsak matfiskproduksjon på noen mindre lokaliteter, har næringa utviklet seg til å bli fullintegret industrivirksomhet med settefisk, matfisk, slakterier og regionskontor. I kjølvannet av dette har vi fått flere selskaper som enten er helt eller delvis spesialiserte på leveranser til havbruksnæringa slik som emballasjeproduksjon, brønnbåt, sjøservice- og dykkertjenester, utstyrproduksjon som patentbeskyttet fôrslange mv. I tillegg er det en voksende FoU-virksomhet knyttet til problemstillinger som havbruksnæringa har regionalt og lokalt med Kompetansefylke Laks i Alta som en sentral aktør i dette.

Vi ser også at de største ringvirkningene finner vi i de to største kommunene Alta og Hammerfest, som har størst antall og bredde av bedrifter, og som innehar flest aktiviteter knyttet til havbruksnæringa. I tillegg er det også her vi finner avdelingskontorene til nasjonale leverandører, samt finner flere selskaper som leverer skreddersydde varer og tjenester til næringa. Imidlertid så ser vi også at det er mulig for leverandører på mindre steder å skape seg en sterk posisjon som leverandør til havbruksnæringa. Et godt eksempel på dette er Frydenbø Industrier Øksfjord AS og Frydenbø Industrier AS, avd. Havøysund.

Havbruksnæringa i Vest-Finnmark er svært konsentrert gjennom at nesten samtlige oppdrettstillatelser er kontrollert av tre store selskaper. I tillegg er en fjerde gigant, Salmar Nord AS i ferd med å etablere seg i regionen. Selv om dette i utgangspunktet kan være utfordrende for små lokale leverandører, ser vi at de store selskapene er opptatt av å prioritere innkjøp fra leverandører som er lokalisert i regionen eller i kommunen der aktivitetene foregår. Dette gir åpenbart muligheter for også små leverandører hvis de kan levere i forhold til kundekrav.

På spesialiserte og avanserte leveranser og tjenester vil det stille store krav til innovasjonsevne og leveringsevne hos leverandørene som følge av konkurranse fra større og etablerte leverandører i andre regioner. Selskapet Akva Group ASA, som startet som en produsent av plastmerder i Nordland i 1974, har gjennom egenutvikling og oppkjøp etter hvert blitt en global aktør med et stort spekter av varer og tjenester som er skreddersydd for havbruksnæringa.

Den positive viljen som er hos havbruksselskapene for å foreta innkjøp lokalt og regionalt bør leverandørene i regionen utnytte gjennom samarbeid og/eller oppkjøp/fusjon for å kunne levere både bredde og volum, samt teknologisk nivå på varer og tjenester. På større investeringer som i fôrflåter og oppdrettsbåter kan en mulighet for lokale leverandører være å komme inn på levering/installasjon av utstyr og innredning.

Vi har eksempler på at selskaper innenfor byggebransjen har utført ombygginger/utvidelser av bygningsdelen på fôrflåter. På bygging av fiskefartøyer er det ikke uvanlig at redere bruker lokale leverandører på utrustning av fartøyet innenfor områder som skipselektronikk, hydraulikk/vinsjer, innredning mv.

For vertskommunene til havbrukssekskapenes virksomheter, er det i særlig grad i de kommunene hvor vi kun finner matfiskaktiviteter og som ikke har leverandørindustri, at vi ser begrensede ringvirkninger i form av lokale innkjøp. Ringvirkningene her er i stor grad på direkte sysselsatte og gjennom at ansatte har bosted i kommunene i forhold til skatteinngang og rammeoverføringer fra staten. Minst mulig innpendling vil her være helt sentralt. Utover dette har kommunene kun begrensede muligheter for inntekter som f.eks. eiendomsskatt.

7.2. Sentrale utviklingstrekk – påvirkning på lokale ringvirkninger

Sentrale utviklingstrekk i havbruksnæringa er konsentrasjon, stordrift og spesialisering både på primæraktiviteter og på avledede virksomheter som fôr, brønnbåt, utstyr, tjenester mv. Ute på oppdrettslokalitetene, som er kjernen for mange av vertskommunene i Vest-Finnmark, skjer det til dels store endringer. Mange av oppgavene som røkterne utførte tidligere er overtatt av selskaper som leverer spesialiserte tjenester. Dette gjelder montering/utlegg av merder, notbehandling, rengjøring av merder og notposer, dykkertjenester, samt fartøydrikt knyttet til oppdrettslokalitetene. I tillegg skjer alt av leveranser av smolt og fôr av fartøyer som er spesialiserte for dette. I sum bidrar denne utviklinga til at mer av sysselsettingen flyttes ut av den primære verdikjeden og over i avledet virksomhet.

I artikkelen «De utvikler oppdrettsanlegg som klarer seg uten mennesker. Men først kommer fjernstyrte anlegg uten daglig tilsyn» på tu.no den 25.8.2017, er det vist til forskningsprosjektet «Artifex» hvor Sintef og NTNU arbeider med å utvikle robotteknologi for havbruksnæringa. Prosjektideen er å gjøre det mulig å utføre mange av dagens operasjoner uten bemanning på merdene.

Sentralisering og fjernstyring av operasjoner har flere selskaper i næringa allerede tatt i bruk. Et eksempel på dette er NRS Farming AS, avd. Finnmark som har flyttet fôroperasjonen fra lokalitetene til en egen enhet i Kunnskapsparken i Alta. Dette skal gi mer effektiv og høyere kvalitet på operasjonen som igjen skal bidra til lavest mulig fôrfaktor. Samtidig bidrar dette til at røkterne ute på lokalitetene får frigitt tid som kan brukes på andre oppgaver, deriblant støtte til de som jobber på fôringssentralen.

Ifølge artikkelen «Fører laksen med joystick» i Teknisk Ukeblad, 4. juni 2018 gjorde havbrukssekskapet Lerøy Sjøtroll en lignende endring av sine fôringoperasjoner. Ved årsskiftet 2017/18 flyttet sekskapet fôringa fra sine 40 oppdrettslokaliteter i Hordaland, og samlet dem på 5 fôringssentraler på land.

Som følge av dette har mellom 30 og 40 ansatte fått flyttet sin arbeidsplass fra sjø til land. Dette ble gjort for at fôringen av laks skal bli mer effektiv og arbeidsdagen mer interessant for selskapets ansatte.

En utvikling i retning av at stadig flere operasjoner flyttes fra lokalitetene skaper naturlig nok utfordringer for vertskommunene, spesielt hvis dette fører til færre sysselsatte i de kommunene der primæraktiviteten er lokalisert. Hovedspørsmålet blir da hvordan kommunene skal oppnå gjenytelser for areal som avsettes til havbruksnæringa. Uten noen form for skattelegging vil kommunene måtte legge til rette for fortsatt vekst i primæraktivitetene, samt at det etableres/bygges opp større leverandører i sine kommuner til havbruksnæringa.

Vi ser også en utvikling i retning av færre og større slakterier som kan få konsekvenser for kommuner som i dag har dette i sin kommune. I Vest-Finnmark har aktørene tidligere presentert planer om et felles slakteri som skal erstatte de to som i dag er etablert i Alta og Hammerfest. Blir dette gjennomført vil det kunne få store konsekvenser for den kommunen som mister sitt slakteri. Forsøk med slakteskipet «Norwegian Gannet» vil også kunne skape omveltninger i næringa hvis dette blir vellykket med færre landbaserte slakterier som resultat. Ifølge artikkelen «600 vil jobbe på verdens første slaktebåt» på kyst.no den 4.10.2018, vil både bløgging og sløyning av laksen gjøres om bord i fartøyet. Dette bidrar til laksen kan komme dobbelt så raskt ut i markedene som ved vanlig slaktemetode, hvor laksen etterpå fraktes med vogntog. Skipet skal frakte laks direkte fra merdene i Norge, til Hirtshals i Danmark, hvor den skal pakkes og sendes ut i markedene.

Innovasjonsgraden og takten er høy i havbruksnæringa. Dette sammen med størrelsen og veksten, og at mange av primæroppgavene (fortsatt) er desentralisert, gir muligheter for etablerte leverandører og gründere som ønsker å etablere en posisjon som foretrukket leverandør. For vertskommunene vil fokus på tilrettelegging for etablering av leverandørnæring stå sentralt, og skape attraktive lokalsamfunn som bidrar til minst mulig innpendling i samarbeid med havbruksselskapene og øvrig næringsliv, FoU og virkemiddelapparat.

8. Referanser

Fiskeridirektoratet, Bergen. Nøkkeltall for norsk havbruksnæring.

Kyst.no. 600 vil jobbe på verdens første slaktebåt. Artikkel på kyst.no (4. oktober 2018).

Namdalsavisa (2016). Reportasje om verdens største fôrflåte.

Nord24.no (2019). Reportasje om laksepionerene i Finnmark.

Nofima, Tromsø. Ringvirkningsanalyse av havbruksnæringen i Troms. Rapport 1/2018, utgitt januar 2018.

Nofima, Tromsø. Ringvirkningsanalyse Troms – Leverandøranalyse. Rapport 2/2018, utgitt januar 2018.

Richardsen, R. & H. Bull-Berg (2016). Nasjonal betydning av sjømatnæringen – En verdiskapingsanalyse med data fra 2014. Rapport A 27705, SINTEF.

SSB. Nøkkeltall for befolkning, befolkningsutvikling, sysselsetting, sysselsettingsutvikling.

Teknisk Ukeblad. Fører laksen med joystick. Artikkel på tu.no (4. juni 2018).

Teknisk Ukeblad. De utvikler oppdrettsanlegg som klarer seg uten mennesker. Men først kommer fjernstyrte anlegg uten daglig tilsyn. Artikkel på tu.no (25. august 2017).